

Көчүрмө

**Кыргыз Республикасынын
материалдык эмес маданий
мурасынын элементтеринин
Улуттук тизмеги**

№	Негизги аталышы	Мүнөздөмө	Түрү	Жайылтуу жааты
I. Элдик оозеки чыгармачылык				
01	“Манас” “Семетей” “Сейтек”	“Манас”, “Семетей”, “Сейтек” эпикалык үчилтиги кыргыз элинин руху жана мурасы. Манасчылар эпостун өзөктүү окуяларын сактап, салттуу түрдө кырааты менен айтышат. “Манас”, “Семетей”, “Сейтек” эпикалык үчилтиги кыргыз элинин энциклопедиясы жана бүтүндөй жашоосу.	“Манас” “Семетей” “Сейтек”	Өлкөнүн бардык аймактары
02	Кенже эпостор	Фольклордогу эпикалык түргө кирүүчү ыр формасындагы көлөмдүү чыгармалар. Эпостордо элдин тарыхый турмушу, маданий-социалдык абалы, карым-катнашы, үрп-адаты, келечектен күткөн тилеги кеңири чагылдырылат. Кыргыз эпосторун көлөмүнө, андагы камтылган окуяларга карап шарттуу түрдө эки чоң топко бөлөбүз: улуу (“Манас” үчилтиги) жана кенже эпостор. Ал эми идеясына, окуялардын мүнөзүнө жараша баатырдык жана турмуштук-социалдык деп эки жикке ажыратылат.	“Жаныл Мырза” “Эр Төштүк” “Эр Табылды” “Курманбек” “Кедейкан” “Олжобай менен Кишимжан” “Саринжи, Бөкөй” “Жаныш-Байыш” “Кожожаш” “Сейитбек” “Жоодарбешим” “Эр Солтоной” “Мендирман” “Жолойкан” ж.б.	Өлкөнүн бардык аймактары

03	Элдик поэмалар	Кыргыз элдик фольклорунда поэма жанры кеңири өнүккөн. Элдик поэмалар оозеки түрдө ооздон-оозго өтүп, узак убакыттар бою жашап келген. Алардын баатырдык, социалдык-турмуштук, лирикалык (любовно-лирические) деген түрлөрү бар экени маалым.	“Карагул ботом” “КызСайкал” ”Шырдакбек” “Түлгакы” “АкМактым” “Кулмырзаменен Аксаткын” “Жалайыр жалгыз” “Ак Мөөр” “Тайлак баатыр” “ЭрЭшим” “Нарынбай” “Мундук, зарлык” “Дарыйка” “Ак Бермет” “Качкан кыз”, ж.б.	Өлкөнүн бардык аймактары
04	Жомоктор, жоруктар, уламыштар, макал лакаптар, табышмактар	Элдик оозеки чыгармалардын башка жанрлары сыяктуу эле жомоктордун бардык түрлөрү калктын каада-салтын, салт-санаасын поэтикалык көркөм кыялын, фантазиясын ар түрдүү окуялардын түрмөгүндө чагылдырган кыргыз оозеки чыгармачылыгындагы негизги бир жанр. Анда элибиздин түрдүү доордогу ой-пикири, турмуш абалы, түшүнүгү, дүйнөгө карата болгон көз карашы чагылдырылат. Уламыштар - улама, аңыз элдик оозеки адабиятта кеңири тараган жанр. Бир топ белгилери жагынан легендаларга өтө жакын турат. Уламыштар тарыхый инсандар, тарыхый окуялар, көрүнүштөр тууралуу, жер-суу аттарынын келип чыгышы жөнүндө тарыхый баяндоого, чындыкка жакыныраак чечмелөөгө басым жасалат. Жоруктар - адамдын кыялынан бүткөн, акылга сыйбас жок нерсени чындай баян кылган кезде айрым учурда кара сөз түрүндөгү оозеки адабияттын чакан көркөм үлгүсү. Макал, лакаптар - тарых, турмуш чындыгы, өткөндөрдүн элеси, жашоонун нускасы, адамдардын бири-бирине, айлана	Жомоктор: 1. Айбанаттар жөнүндөгү жомоктор; 2. Кереметтүү жомоктор; 3. Турмуштук жомоктор; 4. Апендинин жоруктары, анекдоттук, сатиралык жомоктор Макал, лакаптар, табышмактар, жанылмачтар, жоруктар	Өлкөнүн бардык аймактары

		чөйрөдөгүлөргө берген сыны, алардын дүйнөгө, жаратылышка, жашоого болгон коз карашы, ой-санаасы, үмүт-тилектери, каада-салты, мүнөздөрү, чыгарган корутундулары. Табышмак - элдик оозеки чыгармачылыгынын эң байыркы жана өтө кеңири тараган, жаратылыш кубулуштарын, заттар менен түшүнүктөрдү каймана мааниде сыпаттап, жандырмаксыз айтылган кыска поэтикалык чыгарма.		
--	--	--	--	--

Маданий мурастарды сактоо

жана өнүктүрүү башкармалыгынын башчысы

Айнура Султанбаева

Unofficial translation

Extract

**from National Inventory of Intangible
Cultural Heritage elements of the Kyrgyz Republic**

№	Element Name	Brief Description	Type	Region
	I. Oral tradition and expressions			
01	“Manas” “Semetei” “Seitek”	Kyrgyz epic trilogy: "Manas", "Semetei", "Seitek" expresses the historical memory of the Kyrgyz people. The epic trilogy depicts the struggle of heroes for their honor and land, spirituality and traditions, holidays, etc. Therefore, it is considered the encyclopedia of the life of the Kyrgyz people. The epic trilogy continues to exist through the community of the narrators.	“Manas” “Semetei” “Seitek”	In all seven regions of the country
02	Small epics	Small epics widely reflect history, socio-cultural status, relationships, customs and rituals, and the cultural heritage of the Kyrgyz people. Mythological, heroic and social genres distinguished by the nature of the events and in accordance with the ideas.	“Zhanyl Myrza” “Er Toshtuk” “Er Tabyldy” “Kurmanbek” “Kedeykan” “Olzhobay and Kishimzhan” “Sarinzhi Bokoy” “Janish-Baiysh” “Kozhozhash” “Seyitbek” “Zhoodarbeshim” “Er Soltonoi” “Mendirman” “Zholoikan” etc.	In all seven regions of the country

03	Folk poems	In Kyrgyz folklore, the poetic genre is widely popular in the country. Folk poems of the oral traditions and expressions of the Kyrgyz people divided into heroic, social, lyrical and romantic genres.	“Karagul botom” “Kyz Saikal” “Shyrdakbek” “Gulgaaki” “Ak Maktym” “Kulmyrza and Aksatkyn” “Zhalyayr zhalgyz” “Ak Moor” “Taylak baatyr” “Er Eshim” “Narinbay” “Daryyka” “Ak Bermet” “Kachkan kyz “etc.	In all seven regions of the country
04	Folktales, Proverbs. traditional anecdotes, tongue twisters, riddles	Folktales are an oral traditions and expressions that reflect all kinds of traditions, customs, poetic art, fantasies depending on genre of creativity. Folktales expressed different concept of thinking and living conditions. Proverbs - the rich heritage of the Kyrgyz people, transmitted from father to son, from generation to generation, which plays an important role in the formation of the worldview of the younger generation and the development of its artistic and aesthetic values. Tongue twisters reflect the history, truth and meaning of life, a person's attitude to the environment, his views on the world, nature and life, dreams and hopes, customs and rites, the nature of the people. Traditional anecdotes, a genre of oral folk art, a prosaic or poetic narrative of a small volume, usually of comic content, the plot of which is based on history, truth and meaning of life. Riddles - one of the most ancient and widespread genres of oral folklore, in the form of short poetic sayings, incorporating an allegorical description of an object or natural phenomenon, usually given in the form of a question.	Folktales: 1. Folktales about animals; 2. Fairy Tales; 3. Tales of life; 4. Apendi Anecdotes Proverbs, Tongue twisters, Riddles	In all seven regions of the country